

GÜNCEL SİSTEMDEN ESTETİK EĞİTİMİNE BİR ÖNERİ: GÖRSEL KÜLTÜR KURAMI*

*Aygül AYKUT***

ÖZET

Görsel kültür kavramı güncel sisteme uyarlanan, bireyden topluma dek yayılan, kitle iletişimin yarattığı teknoloji temelli bir yenedünya anlayışı ve işleyişine işaret ederek, günlük yaşamdan sosyo-politik ilişkilere, çevre ve siyasete dek genişleyebilen küresel kültürün toplum üzerindeki müdahalesini temsil eder.

Güncel Sistem bilgisayar işletim dilinde sıklıkla kullanılır. Daha özel anlamıyla ise, şimdiki zaman diliminde ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen, etkileşen anlamlı elemanlar topluluğudur. Araştırmada, Güncel Sistem günlük yaşamda buldukları dizgede toplum yapısında müdahale yaratan ve kültürel anlayışın sınırlarında incelenen belirgin özellikleri vurgulamak için seçilmiştir. Bu anlamıyla terim sanat eğitimi alanında kültürel modları oluşturan görsel elemanları ve onun şekillendirdiği yapıyı kapsar. Böylece güncel sistem görsel kültür yoluyla zorunlu değişimlerin yaşandığı sanat ve estetik eğitim kavramlarını daha da önemli hale getirir.

Eğitimle sanatı bir araya getirmek zordur çünkü birbiriyle sıklıkla çelişen iki uygulama biçimini kapsar; eğitim beklenen öğrenme çıktılarını, sanat ise beklenmeyeni başarmayı amaçlar. Ancak bu noktada sanat eğitimi kuramının potansiyel katkısı ve kuramın ciddiyetini meşrulaştıran güncel sistemin geniş kapsamını anlamak oldukça önemlidir. Yenedünya düzeninde güncel sistem görsel kültürle analogik bir ilişki içindedir, hatta neredeyse yapısı ona eşdeğerdir. Bu nedenle güncel sistemden görsel kültüre bakmak aynı zamanda küresel kültürün toplumsal göstergelerini ve etkilerini belirlememize yardımcı olur.

Araştırmada görsel ve günceli anlamlandırmada kullanılan sistem değişen paradigmlar doğrultusunda ele alınarak görsel kültür kuramı ve kültürel çalışmalarının estetik eğitim üzerine etkileri ve beklentiler tartışılmaktadır. Araştırma verileri tarama yoluyla elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde Yeni Felsefeler, Görsel Kültür Kuramı, Sanat Eğitimi, Estetik Eğitim

* Bu çalışmanın bir kısmı 17-19 Ekim 2012 yılında Aksaray Üniversitesinde gerçekleştirilen "IHES2012 Uluslararası Yükseköğretim Sempozyumu"nda "Yüksek Sanat Öğretiminde Sosyal Bir Perspektif: Görsel Kültür Kuramı" adıyla bildiri metni olarak sunulmuştur.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, E-mail: aygul.aykut@gmail.com

A PROPOSAL FROM THE CURRENT SYSTEM TO AESTHETIC EDUCATION: THE THEORY OF VISUAL CULTURE

ABSTRACT

The Current System based on the concept of visual culture, spreading until the individual to society, the mass media has created a technology-based approach and the functioning of the new world, pointing to the socio-political relations with daily life, the environment and on society, politics until the intervention of global culture represents an expandable.

The Current System often used in computer operating language. In a more specific sense, the current time period, coming together to achieve a common purpose, a collection of elements that interact significantly. In the study, the current system creates interfere with daily life and cultural understanding in the social structure in which string examined were selected to highlight the salient features. In this sense, the term of art education in the field of the visual elements that makes up the cultural modes and covers its shaped structure. Thus, the changes required by the current system of visual culture is experiencing makes it even more important to the concepts of art and aesthetic education.

Because it is difficult to bring together the art of education often conflicting with each other the way that two applications covers the learning outcomes of education, art, aims to achieve the unexpected. However, at this point, the potential contribution of art education theory and the theory justifies the seriousness of the current system is very important to understand the broad scope. An analogous relationship of visual culture in the new world order, the current system, it is equivalent to almost the structure. For this reason, take a look at the current system, visual culture and at the same time helps us determine the effects of the global culture and social indicators.

For this purpose, in line with the changing paradigms of research currently being used in making sense of the present system of visual culture, art education theory and cultural studies performed morphological expansion effects on the aesthetic education and expectations are discussed. The data of the research were held by descriptive research methods.

Key Words: New Philosophies of Higher Education, Theory of Visual Culture, Arts Education, Aesthetic Education

GİRİŞ

Güncel sistem günümüz sanat eğitim felsefesinde küresel biçimleri ve ona işaret eden görsel kültürün unsurlarını kapsar. Yani sosyo-kültürel perspektiften sistemin topluma sunduğu görsel içeriğe ve onun beliren modlarına odaklanır. Görsel kültür güncel sistemin yapısının ifadesinde estetiği meta eleştiri düzeyine taşır. Akay'a göre "oldukça uzun zamandan beri görsellik dünyanın politikasını olduğu kadar, sanatların ve sosyolojisinin de önemli bir parçası haline gelmiştir" (Akay, 2007: 18). Yenidünya düzeninde güncel sistemin yapısı görsel kültürle analogik

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

bir ilişki içindedir, hatta neredeyse ona eşdeğerdir. Yirmi birinci yüzyıl kültürü görsel yolla yaygınlaşır. Bu nedenle güncel sistemden görsel kültüre bakmak aynı zamanda küresel kültürün toplumsal göstergelerini ve etkilerini belirlememize yardımcı olur.

Mirzoeff yaşadığımız çağı; yirmi birinci yüzyılı “şebeke toplum” (network society) olarak ifade eder. Teknoloji sayesinde kimse yalnız ve bağımsız değildir, her şey programlanmış her şey birbirine bağlıdır. Mirzoeff’in tanımlamasıyla “görsel teknoloji” kavramı ortak noktada birleştiren görsel etkinlikle ilgilidir ve yağlıboya tablo, tv, internet gibi bakmayı gerektiren ya da doğal görüntüye ulaşmak için tasarlanmış her türlü aracı ifade eder” (Akay, 2007: 22).

Mirzoeff’in sözünü ettiği “şebeke” bilgisayar sistemlerinde olduğu gibi sosyal yapıda organize olur, yeni düzen oluşturur, yöntem ve modeller kurar. Güncel sistemi oluşturan modülleri birer görsel kod olarak çözmeye başladığımızda o çağa ait sosyo-kültürel olguları ve etkilerini anlamak için araç edinmiş oluruz. Böylece Güncel Sistemler bize bir çağa ait görselliğin kodlarını sosyo-kültürel olgu ve yapıları karşılaştırma imkânı sunabilir. Örneğin, Aydınlanma çağı tarihte önemli etkiler yaratan bir çağdır. Bu dönemdeki sanat eserlerinin görsel kodlarını çözümlene girişimi aynı zamanda “Rönesans’tan beri popüler kültürün önemli bir parçası olan görsellik ve kültürün Hıristiyanlaşmasında resim ve klise arasındaki ittifakların güçlenmesinin kanıtlarını sunabilir” (Akay, 2007: 8). Bu durumda Güncel Sistem ve Aydınlanmanın görsel kodları arasında özellikle kültürel modlarla ilgili basit bir karşılaştırma bile yapabiliriz. Aydınlanma sanat ve din aracılığıyla görsel kodları yazılı kültüre dönüştürürken, modernizm fotoğraf makinesi ve televizyonun icadı yani medya yoluyla görsel kültürü küresel kültüre dönüştürür. Örneğin, o gün matbaanın icadı kültürel açıdan neyse yirminci yüzyılda televizyonun icadı aynı değer dönüşümsel, paradigmatik bir etki yaratmıştır diyebiliriz. İnsanlık tarihindeki bunun gibi kırılmalar sosyal yapıdaki zihinsel modeller üzerinde derin etki gösterir. Bu etkilerin sonuçları sosyo-kültürel göstergeler yaratır. Verilen örneklerin her ikisi bilgiyi yayma amacına hizmet eder. Ancak “yazılı kültür için bilginin anlamı ne kadar yüce görünüyorsa görsel kültür için bir o kadar tüketime yönelik ve sıradan olur. Yazılı kültür ne kadar bireyselliğe önem verirse görsel kültür tersine kitleseldir. Yazılı kültürde bilgi yeni bilgileri üretirken görsel kültür bilgiyi elde etme yollarını kolaylaştırır ve onu ikonlaştırır, metalaştırır” (Akay, 2007: 7).

Yirmibirinci yüzyıl küresel kültürü yazı temelli iletişimden görsel doyuma doğru hızlı bir şekilde değiştirmekte, kültürel kodları güncel sistemle birleştirerek toplumda etkisini daha da fazla göstermekte ve her alana yayılmaktadır. Güncel sistemin araçları görseldir bu nedenle sanat çeşitli teknolojik görüntü yöntemleriyle sanallığa, yaşam alanlarını sanata ya da sanatı yaşantısal günlük sıradan deneyime dönüştürmektedir. İnternet, Tv ve cep telefonları gibi kitle iletişim araçları evrensel temelde görsel dünyanın küresel ağları ile her türlü bilgiyi kolay ulaşılabilir bir duruma getirmektedir. Güncel sistemin görsel kültürü televizyonlarda, müzelerde, magazinlerde, tiyatrolarda, reklam bilbordlarında, bilgisayarlarda, alışveriş merkezlerinde yoğun bir şekilde etkilerini göstermektedir. Güncel sistem ikonlarının ömürleri kısa olmasına rağmen etkilerinin azımsanamayacağını söyleyebiliriz. Belki de bu nedenle isteklerimizi gerçekleştirme ve yeni ihtiyaçlar üretmek kolay yaşam sürdürüyormuş izlenimi içindeyiz. Sonuçta görsel kültür karmaşası zorunlu değişimlerin yaşandığı sanat ve eğitim kavramlarını daha da önemli hale getirmektedir. Bu noktada sanatta güncel olanı yakalamaya çalışmak sanatçıları amansız bir rekabet, popüler olanı var etmek gibi gelip geçici anlamlar yaratmaya yönelmektedir. Sanatta yaşanan olaylar sanat tarihinde de kargaşa yaratmaktadır. Tarihsellik tarihe bağlı kalmadan hızla dönüşmekte ve etkileri öyle kısa süreli ve değişken olabilmektedir ki, bunların yorumlanması tarihçiyi “sanatın sonu” nu öngörebilecek duruma getirmiştir. Bu anlamda sanatın işlevi yaptığı hizmet, araçsallık bakımından yeni ilişkileri ve görevleri öngörmektedir. Güncel sistemde sanatçı görünümü sanat ve teknoloji arasındaki yapısal ilişkilerle değişmiştir (Akay, 2007: 5-6). Modern sanat yapıtında varlık gösteren genel pratiğin öznel ilkeleri, güncel sanat anlayışlarında evrensel pratiğin küresel ilkelerine

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

dönüşmektedir. Sormamız gereken bu dönüşümden payını alan sanat eğitim anlayışının güncel ve görsel olanın anlamını veya durumunu değerlendirebilecek yapıda olup olmadığı ya da sanat programlarında görülen uygulamalı ve kuramsal yapılanmanın özerkliği ile diğer disiplinleri etkileyen unsurların birlikte ele alınmasının yeterli çözüm olup olmayacağıdır. Bu nedenle güncel sistemleri karşılaştırmak yenedünya düzenin yapısı ve bakış açısının tespitini kolaylaştırabilir. Bu durumda güncel sistemde program, öğrenme, sanat eğitimcisi ve sanatçı görüşünü belirlerken sistem değişkenlerinin tespiti önem taşır. Aynı zamanda gelişmeleri nasıl algıladığımız ve sistemin neresinde yer alacağımızı sorgulamak gerekir.

Eğitimle sanatı bir araya getirmek zordur çünkü birbiriyle sıklıkla çelişen iki uygulama biçimini kapsar; eğitim beklenen öğrenme çıktılarını, sanat ise beklenmeyeni başarmayı amaçlar. Ancak bu noktada güncel sistemde sanat eğitim kuramının potansiyel katkısı ve kuramın ciddiyetini meşrulaştıran geniş kapsamını anlamak oldukça önemlidir.

Tarihsel anlamda bir kuram, sanat hakkında konuşmak ve düşünmenin bir yolu olarak sanat topluluğu için hayati önem taşımaktadır. Kuramın önemi görüntünün etkisini daha da hissedilir kılan teknoloji sayesinde görsel kültürün sınırlarını genişletmesiyle artmaktadır. Geçen yüzyıldaki uygulamalar, kuramı etkilediği için deneysel temelli olan eğitim kuramının uygulama üzerindeki etkisi artarak sürmektedir. Sanatın kurumsal sınırlarına rağmen eğitim içeriği kuramın etkisini daima güçlendirmeye çalışmaktadır. Kuram oluşturma çabaları öğrencilerin yararına profesyonel alanda devam ettirilmelidir (Tavin, 2003: 68). Sanat programı anlayışları oldukça zengin olan sanat ve eğitim gibi iki temel araştırma alanını bir araya getirip kavramsal bir çerçeveye oturtmaktansa yetenek temelli uygulamalara önem vererek alanı başarıyla birbirinden yalıtmış gözükmektedir. Bu açıdan güncel sistemin analizi, bireysel tutumlar ve toplumsal ihtiyaçları göz ardı etmeden ele alan görsel kültür kuramını mercek altına almalıyız. Ayrıca güncel sistem anlayışında görsel kültürü geniş anlamda sanat eğitiminin sembolik uygulamalarıyla ilişkilendirerek, eğitimi her düzeyde etkileyen sosyal bir üretim alanı olarak ele almamız yerinde olur.

Görsel Kültür Kuramının Sanat Eğitiminde Rolü

“Görsel kültür birey, toplum ve görüntüler arasındaki ilişkiyi araştıran çeşitli kuramlar ve yöntemler yoluyla elde edilen verileri ortak noktada birleştiren melez bir girişim olarak son yıllarda karşımıza çıkmıştır. Görsel kültür geleneksel disiplinlerin ötesindeki görsellik yoluyla anlamlandırma yollarının araştırılması ve tanımlanmasıdır. 1990’ların başlarından itibaren akademik yayınlar, internette makaleler, ders programları ve konferans başlıkları Amerika ve Avrupa’da gittikçe yaygınlaşan sosyal bilimler disiplinleriyle beslenen görsel kültür kuramına odaklanmaktadır. Bu disiplinlere sanat tarihi, antropoloji, kültürel çalışmalar, İngilizce, edebiyat, medya ve film çalışmaları dahil edilebilir. Görsel kültürün bu disiplinlerden meydana gelen ilişkili yazın yoluyla oluşturulan, Tavin tarafından yapılan üç tanımı vardır.

1. Kalıcı şekilde görüntüler yoluyla etkilenen insan deneyiminin kültürel bir durumu; görebilmek için yeni teknolojileri görmek, resmetmek ve gösterebilmek için yeni pratikler,
2. Kapsamlı bir dizi görüntü, nesnelere ve düzenekler,
3. Farklı görsel manifestolar ve kültür deneyimlerini araştıran ve yorumlayan eleştirel bir çalışma alanı.

Genellikle yukarıdaki tanımlar birbirini tamamlayıp birbirlerini beslerler. Bazı durumlarda sanat eğitimcileri görsel kültür terimi için üç tanımın hepsini kullanabilir. Karışıklıklar olmasına rağmen, görsel kültür tanımlarının tümü çocuklar, gençler ve yetişkinlerin ortak kimlikleriyle ilgili büyük ölçüde kitle iletişim araçları yoluyla bireysel baskı oluşturma ve sürdürme ticaretinin yapılmasıdır” (Tavin, 2003:69).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Bir araştırma alanı olarak görsel kültür açısından ele alınan medya değerlerin yorumu ve analizini yapar ve bir görsel kültür pratiğini yani izleyiciyle bir ekran kültürü olarak ima edilen görüntü arasındaki ilişkiyi ele alır. Bazı kuramcılar görsel kültür terimini belirli bir çalışma alanını tanımlamak için kullanırken (Mitchell, 2002), diğerleri görsel kültür veya görsel çalışma ifadelerini geniş anlamıyla kullanmayı tercih etmektedirler (Walker&Chaplin, 1997 ve Elkins, 2003). Görsel kültür çalışmalarını içeren sorular günlük kamu ve özel alanların görsel yaygınlaştırma işlevleriyle bize sundukları özellikleri içerir. Film veya televizyon programı gibi bir çalışma özel bir görsel kültür biçimine dönüştürüldüğünde üretimin bağlamı ve alımlanışının incelenmesi soruşturma alanını önemli kılar. Oluşturulacak bağlamlar kültürel amaçlı gelişme, üretim, dağıtım ve görüntünün düzenlenmesini içerir. Bağlam oluşturma ayrıca sosyo-politik, ekonomik, çevresel görüntünün alımlanması ve üretimin içindeki tarihsel koşulları kapsar (Tavin, 2003:70).

Görsel kültür araştırmacıları çoğunlukla önceden belirlenen bir yöntemi uyarlamayı kabul etmese de *görsellik* etrafında oluşturulan soruların merkezinde tüm disiplinlere yayılan yöntemlerin bulunduğu görülebilir. Örneğin, sorular geçmişteki görseller yoluyla kimliklerin nasıl biçimlendiği ve bugün onların nasıl yeniden biçimleniyor olduğu etrafında dönebilir (Mirzoeff, 1998:3). Ötekiler, görmenin sosyal tabakaları, göz atmak, izlemek ve göz gezdirmek yoluyla kurulan kimlik politikalarıyla meşguldür. Ayrıca, bakmanın, görmenin, görememenin ya da görünmez olmanın anlamlarını sorgulayabilir (Rogoff, 1998 ve Tavin 2003).

Bu bağlamda konu görüntüyü üretenler ve tüketenler olarak ayırmaya, tarihsel döngüde hangi açılarla görselliğin sunulduğuna ve buna kimin müsaade ettiği ve görselliğe kimin boyun eğdiğine odaklanabilir. Burada *görsellik*, görüntünün sosyal ve politik özellikleri ile belirli kimliklerin ihtiyaçlarına hizmet eden özel yapılanmış, görselleşmiş uygulamaların ideolojisi anlamı taşımaktadır. Görsel kültür etrafındaki diğer bir inceleme de bütün olarak görüntü kavramını değil de belirli bir çağda, aynı anda her yerdeki görüntüyü yada tarihsel göstergelerle dünyanın belirli bölümünü merkezi olarak görüntünün oynadığı rollerle ilgilidir. Sorular düşük ve yüksek olarak adlandırılan kültürler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ya da güzel sanatlarda yereldeki görüntülere odaklanabilir (Tavin, K. M., & Housman, J. 2004:209).

Bu sorular sorgulama yönergelerinin önemli bir parçasını oluşturmasına rağmen genellikle kullanılan yöntemler değişkendir. Görsel kültür Donna Harraway'ın ifadesinde bir sava dönüşür. Ona göre *görmek bakma gücünün daimi bir sorusudur ve hayalimizde canlandırma pratiklerimiz belki de gizli bir şiddettir*. Harraway gençlik ve kültür açısından aşağıdaki soruları düşünmemizi ister. *Nasıl görürüz, nerede görürüz, ne için görürüz, kimin için görürüz, görmenin sınırlılıkları nelerdir, belirli bir bakış açısından fazlasını kim elde edebilir, kim/kimler at gözlüğü takar, kim/kimler at gözlüğü takmayı ister ve kim görsel alanı görsel sanat eğitimi dahil ederek yorumlar* (Harraway, 1998, ve Tavin, 2003:194-196).

Görsel kültür genellikle tasarımsal ve estetik bağlamlarıyla düşünülmesi gereken bir olgudur. Günümüzde görsellik kavramının görüntü üreten sistemler ve teknolojik araçlar sayesinde sürekli değişime uğradığını görmekteyiz. Bunu sağlayan en etkili unsurlar medya ve ona ait teknolojilerdir. Görsel kültürün büyük ölçüde medya üretimlerine bağlı olması sanat eğitimi medya üretimleri ile birlikte düşünme, ele alma gereğini ortaya koymaktadır. Medya okuryazarlığı, görsel kültürü tüm sanatsal potansiyelleri anlama, yorumlama, değerlendirme, yansıtma ve alımlama süreçlerini ile ele alınması gereken bütünleştiren bir pedagojik konuma taşımaktadır. Sanat eğitiminin kamusal açılımını sağlayan önemli bir faktör olarak dikkatleri çeken medya ve medya üretimleri, kitle kültürü eğilimleri açısından sanatsal isteği etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu bağlamda, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, medya eğitimi, görsel kültür eğitimi ve yaşamın içinde sanat eğitimi gibi pedagojik sahalarn birbirleriyle etkileşimi çağdaş sanat eğitimin yeni doğrultularını oluşturur (Tavin, K. M., & Housman, J. 2004:211).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Tavin'e göre alandaki çabalar "disiplinlerarası bağlamı güncel sanatla ilişkilendirmek için hangi yönleme başvurulmalı?", sorusuyla başlamalıdır. Konudaki belirgin sorun belirlenen sanat disiplinlerinin (Disipline Dayalı Sanat Eğitiminde tanımlanan dört temel disiplin alanı; sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama) sanat programının güncel sanat bağlamında oluşan yeni görme biçimleri ve deneyimlerini anlamlandırmada etkili olup olmayacağıdır. Çünkü güncel sanat eserinin malzemesi, konusu, değeri ve yerini anlayabilmek için artık daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır (Tavin, 2003:70). Sanat artık müze yerine bienallar, fuarlar ve müzayedelerde görücüye çıkmakta ve özel konumunu, orijinalliğini pekte önemsemediğimiz kültür endüstrisi kurumunun temelindedir. "Güncel olan güncellenmektedir. Böylece bienaller müzelere karşıt bir anlayışla sanatın tarihselleştirmesine değil güncelleştirilmesine, tarihin şimdiki zamana indirgenmesine hizmet eder görsel kültür imgelerin incelenmesinden çok daha fazlasıyla ilgilenir" (Artun, 2011:138).

"Görsel kültür sosyal ve beşeri bilimlerde gerçekleşen kültürel değişim ve dönüşümün parçasıdır. Yalnızca kuramsal modelleri ele alarak yeni bakış yollarının üretilmesini değil, aynı zamanda yeni düşünme modellerinin üretilmesini de önerir. Kültürel anlamlar üretmede, kültürün içinde estetik değerlerin, cinsiyet stereotiplerinin ve iktidar ilişkilerinin belirlenme ve korunmasında görüntünün merkezi konumunu hesaba katar. İlgilendiği meseleler işitselliğin, mekânsallığın ve görselliğin çözümlenmesi ve yorumlanmasından, seyretme eyleminin ruhsal dinamiklerine kadar uzanır" (Akay, 2007:23).

Güncel sistemin yenilenen kültürel ve entelektüel bağlamı genişler. Güncel sistemde sanat materyal odaklı olmayabilir ya da sanat okumaları eleştirel çözümlenmeye dayanmaz. "Tersine bilgi üretiminde alternatif modeller arayışı içine girer, yeni bilme yollarını arayarak alternatif okumalar yapar, giriftlikleri açığa koymaya çalışır. Bu durumda sanat disiplinlerinin rolü değişir. Örneğin sanat tarihinin yöntemleri yetersizleşir" (Akay, 2007:23).

Güncel sistem küresel ekonominin yarattığı tüketim ağını güçlendirirken genç sanatçı adaylarının karşılaştıkları yeni oluşumları ve bağlantıları inceleyen yeni bir sanat eğitim modeline ihtiyaç duyar. Böyle bir modelde hangi disiplinler yer almalıdır veya estetik sanat disiplini olarak ne içermeli, yapmalıdır, disiplinlere düşen görevler ne olmalı, program nasıl yapılandırılmalı ya da nasıl öğretilmelidir?

Çoğunlukla eğitimciler çağdaş sanat yapıtlarını sorgularken öğrenciyi harekete geçirmek için son on yıldır müzede, galeride hatta görüntünün yeniden üretiminde kullanılan diğer kamusal alanlar ve sanatın yaygın sunulduğu ortamlarda nesne temelli öğrenme (object-based learning) stratejilerine başvurmaktadır. Güncel sanat eğitimi disiplinlerarası, öğrenciyi merkeze alan; proje veya web-tabanlı uzaktan eğitim modelleriyle yapılandırılmaktadır. Bu yaklaşımlar öğrencinin gözlem yeteneklerine odaklanmaya yarayan sosyal veya uluslar arası konular, temalar ya da fikirler ile görsel kanıtları temel alan yorumların gelişmesine olanak tanıyan basit bir stratejiye dayanmaktadır.

Sanat eğitime kuramsal alt yapı kadar yeni medya, popüler kültür gibi uygulamalar ve oluşumu süren ilişkiler doğrultusunda, kültürel çalışmalar, kültürel eleştiri gibi konuların da dâhil etmek yerindedir. Örneğin klasik sanat eğitim lisans programında estetik dersi neredeyse tümüyle sanat felsefesiyle örtüşen kuramsal bilgiler içerir. Estetik dersinde öğrenci sanat eserlerini nesne temelli bir bakışla dönemlere göre güzellik anlayışları, kuramlar ve sanat tarihinin popüler yöntemleriyle inceler. Sonuçta sanat eğitim programı parçalarını oluşturan içinde bulunan alternatif modeller sunan sosyal yapıyla bütünleşmez. Başka örnekler verirsek, sanat uygulamalarında estetiğin niteliksel sorgu yöntemleri atölye uygulamalarında kuramsal boyutuyla birleştirilemez ya da sanat sosyolojisi sanatsal ifade tarzlarında toplumsal otoritelerin rolüyle bütünleştirilemez. Belki de bu nedenle eğitimcilerin çoğu estetiğin gençler için kavranması güç

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

yapısı olduğuna inanmaktadır (Aykut, 2008: 68). Buna karşın görsel kültür tabanlı bir eğitim projesi, “eski disiplinler bariyerleri kaldırıp, yerlerine yenilerini dikmekle ilgilenmez. Aksine her konunun birbirinden farklı ve dolayısıyla tüm farklı disiplinlerin toplamını kapsayacak bir analiz gerektirdiği anlayışını taşır; her bir disiplin, araştırmacı tarafından dilediğince harekete geçirilebildiğinden, kendi zemin ve alanını yitirecektir. Görsel kültür alanında faaliyet gösteren bir kişi, kolayca ve basitçe bir dizi kural koyarak uyarlanacak bir metodoloji ya da bilinç olamayacağını ya da olmadığını bilir.” (Akay, 2007: 53). Bu durumda görsel kültür kuramının sanat eğitim kavramına bakışının ele alınması kaçınılmazdır.

Sanat yapıtlarını kavramanın önemli araçlarından bazıları merak, açık fikirlilik ve ikili konuşmalardır. Özellikle çağdaş sanat pratiklerinin iyi ya da kötü olduğuna karar vermek yetmez, çoklu sorgulama yöntem ve açık uçlu yaklaşımlar gerekir. Öğrencilerin özellikle çağdaş sanat hakkında konuşurken doğrudan varsayımda bulunmalarındansa kavramalarını sağlayacak, onları cesaretlendiren araştırma soruları sormaya yöneltilerek üretilmiş biçimler içinde o yapıtın yerini keşfetmesi sağlanabilmelidir. Bir sanat yapıtını öğrenciler için sadece doğru cevaplara odaklanma veya biçimsel öğelere göre yorumlatmaktansa anlam bulma imkânı sunma olanağı olarak görmek yerinde olacaktır.

Güncel sanat sisteminin amaçları ve yapıtla ilgili sorulması gerekenler ve sözü edilen anlam bulma süreci aşağıdaki aşamaları içerebilir.

•**Sanat yapıtının biçimsel niteliklerinin tanımlamak:** Eserdeki biçimsel özelliklerin keşfi ile ilgili sorular: Ne görüyorsunuz? Sanatçının kullandığı malzemeler nelerdir?

Renk, kompozisyon, tarz, ölçek, malzeme ve gereçler.

•**Kavramı anlamak:**

Bu sanat yapıtını ortaya koyabilmek için (yerleştirme kararı, seçilen malzemeler ya da görüntüler gibi) sanatçının seçim ve kararları nelerdir? Sanatçı bu seçimleri neden yaptı, ne düşünüyorsunuz? Kendi sanat uygulamalarınızda yaptığımız seçimler, fikirler, deneyimler ve varsayımları düşünün? Bu sanat yapıtını yaparken bireysel referanslarınız var mı, nelerdir? Bu yapıt neyi hatırlatıyor? Kendi fikirler, deneyimler ve varsayımlarınız ile bu yapıttaki ilişkileri düşünün. Ayrıca yapıtta hangi görsel, yazınsal ve tarihsel referansları görebildiniz? Bu yapıt sanatçı, kendiniz veya etrafınızdaki dünya hakkında size neler söyleyebilir? Bu tür sorular sanat yapıtının neyle ilişkili (konu) olduğunu anlama süreci; seçimler, fikirler gibi inceleme alanına yoğunlaşır.

•**Sanat eserlerinin içeriğini tartışmak:** Sanat eserlerinin bireysel ve sosyal bağlamı yanında sanatçının olası niyet ve hareket noktalarını görmek için bazı soruları cevaplamaya çalışılır. Sonra sanat yapıtının sunduğu konu ve kavramları derinlemesine sorgulanır. Sanatçı eseri oluşturma isteğini nereden alıyordu, sanatçının özgeçmişini okuyun ve verilen internet adresinden sözel anlatımını dikkatle dinleyin (<http://www.pbs.org/art21/>).

Amerika Birleşik Devletleri güncel sistem yapısında yer alan sanat eğitim programları sanat disiplinlerini görsel kültür alanıyla birleştirmiştir. Bu gençliğin sanat eğitimini yeniden oluşturma teşebbüsü olarak görülebilir. Bu teşebbüs, geleneksel sanat yapma biçimden derinlemesine eleştirel, tarihsel, politik ve kültürel anlamların öğrenci ürünlerinde kendi yansımalarını dönüştürücü ve birbiriyle bağlantılı olarak sanatsal düşünmeden öteye taşınması anlamındadır. Sanat programının yapısı yeniden tanımlama çabalarının büyük bir bölümü ileri düzeydeki geniş konuları ve gençliğin kültür görünümünü kapsayan görüntüler, günlük ve görsellikle ilgili konuları kapsar. Günümüzde postmodernistlerce ileri sürülen ABD’deki yeniden tanımlama hareketi geleneksel, resmi ve kullanıma hazır programlarla mücadele ederek kendi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

güncel sistemini uyarlamakta hatta yeniden oluşturmaktadır. Bu çabalar çoğunlukla görsel kültürün sunduğu olanaklar ve sorunları kapsar. Görsel kültür programının hem sembolik hem de alanın içeriğinin akla uygunluğunu anlamak için farklı sembolik uygulamaları da oluşturur. Görsel kültür diğer disiplinlerin çizgisinde sanat eğitimi yeniden tanımlamak için şuna benzer sorular sorar; ne yaratıldı, bu hangi koşullar altında oluşmuştur (Pinar, Reynolds, Slattery, & Taubman, 1996: 51).

Sonuç

Görsel kültür kuramının sanat eğitimi alanında yarattığı yeni perspektif özellikle modernizm sonrasında değişen paradigmlar eşliğinde sanatı anlamaya yönelik çabaları estetik değer, estetik beğeni ve yargı temeli ötesindeki ilişkilerle keşfetmeye yönelir. Görsel kültür kuramcılarını postmodern eğitim yöntemlerine özgü bir anlayışla kaybettiğimizi düşündüğümüz bilgi ile bilgeliği arar, göstergeler arasındaki örüntüleri yani kendi yarattığı androidin anatomisini anlamaya çalışır. Bu yüzyılda sanat eğitiminin estetiğe yüklediği görev ikonlar, simgeler ve göstergeler showunun çağdaş tüketim ekonomisiyle ilişkisini yadsımadan sanat disiplinlerine yüklenen yeni anlamları çözmektir. Böyle bir sanat eğitimi sanatın ne olup olmadığı amacından fazlasına yönelir. Kültür yerini, toplumsal birliğin kültürel farklılıklarına bırakır. Bu anlamda W. Benjamin'in Kültüralizm tanımı değer taşır. Kültüralizm; tarihsel, toplumsal, bireysel, siyasal, kültürel varoluşun tasarlanması ve güncel deneyimin gösterileştirilmesi ile estetikleştirilmesi anlamındadır.

Kültür varoluşun programlanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında görsel kültür kuramı sanat eğitimi yoluyla güncel sistemdeki medya araçlarının dillerini anlamak ve üzerimizdeki etkilerini okumanın yolunu; tasarımılaşan sanatı, sanatlaşan tasarımın aktüelleştiği ortamda yaratılan estetik tarzlar yerine "estetikleşen" yaşam tarzlarına yönelmeyi önerir. Görsel kültür vasıtasıyla oluşturulan görsel politikalar öncelikle sanat eğitiminin yeniden tanımlanmasının önemi adına anlamlı bir görsel kültür de önerir. Bu sanat programdaki uygulamaların görsel kültürün öğrenme yöntemleri açısından dikkate alınmasındansa görsel politikaları öğrenme yollarının araştırılması ve geliştirilmesi anlamındadır (Tavin, 2003: 73). Sanat eğitimi yeniden tanımlarken atılacak diğer bir adım estetiğin genç sanatçı adaylarının kültür ve eğitimlerindeki ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılandırmasıdır. Bunun için" ilk olarak estetiğin sanat ilke ve elemanlarıyla çözümlenebilen ve biçimler üzerinde değer biçmeye dayanan eleştirel bir inceleme olmaktan (formalist) farklı bir görevle tanımlanması beklenmektedir. Fry'nin (1996) belirttiği üzere "gerçek hayat ahlaki sorumluluk gerektirir, ancak sanatta ahlakın böyle bir yeri olamaz. Bu bize gerçek yaşamdan bağımsız bir yaşam sunar".

Sanat eğitimindeki biçimci estetik felsefesi pedagojik biçimciliğe dönüşür. Bu yolla görmenin bütünleşmesi görme sürecinin bilmenin yolu olduğundan geçer; sanat eserindeki çizgi, biçim değer, şekil, doku, renk, mekân ya da zıtlığa dönüşür. Böyle bir anlayış öğrencilerde sanatın anlamdan yalıtılmış duygu ve nesnelere oluşturduğu bir dizi biçimden ibaret olduğu izlenimi oluşturabilir. Buradaki temel varsayım kullanılan bu modelin her türlü nesneyi analiz edebileceğidir. Biçimci pedagoji genellikle çalışmanın nesnel değeri ile öğretmenin sunduğu varsayımsal değersizlik arasında çatallaşma yaratır, öğrenci ve eğitimci açısından bunun sosyal ve ahlaki dayanakları düşünülmelidir (Tavin, 2003:74).

Sanata tarihi açısından baktığımızda geçmişteki tarihsel örnekler günümüz sanatındaki deneyimler hakkında bilgi sahibi olmak ve içeriğini anlayabilmenin önemli bir parçasıdır. Mağara resimlerinde görülen ilk örneklerden günümüze sanatçılar sanatın nasıl yapıldığı ya da bunların ne olduğuna ilişkin düşüncelerimizi zorlamaktadır. Bu anlamda güncel sistemde çağdaş sanatın içinde bulunduğu durumu değerlendirerek günümüz sanatçıların sanat yapıtlarının tarihsel görevlerine ilişkin yükledikleri anlamları sorgulayabiliriz. Çağdaş sanatı daha iyi anlamak için çağdaş

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

sanatçının gelenekselden farklı varsayımları ve sanata yüklediği görevler açısından ne gibi farklılıklar ortaya koyduğunu da sorabiliriz.

Bu aşamada konunun öncelikle deneyimle ilişkisini incelemek gerekir. Altı çizilmesi gereken sadece nesnenin incelenmesi ve algılanmasının yani kısmen ele alınmasının sanat eğitiminin amacının duygu ve hayal gücünü geliştirmekle sınırlı olduğudur. Barnett'e (1990) göre böyle bir anlayış estetik (deneyim) görüntüyü doğrulamak ya da bir gün evrenselleşecek olan farklı estetik türlerinde nesnelere beğeni gerçeğindeki savları desteklemek zorundadır. Bu anlayışı savunan sanat eğitiminde ise "estetik deneyim" in anında maskelenmesinin sosyo-politik önemi vardır. Kindler'in (2006) belirttiği gibi dünyayı estetik olarak deneyimleyebilme yeteneği yaşam kalitesine arttıran değerli bir armağandır (Kindler, 2006, Tavin, 2003).

Sonuç olarak, güncel sistemin kültürel bağlamına yönelen ve görsel kültürle temellenen sanat eğitim programı, yönetsel roller, içerik ve çok disiplinli stratejiler üzerine odaklanır. Bu dönüşüm yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi kapsar. Güncel sistemde sanat eğitimi sadece güzel sanatların savlarıyla yetinmez. Medya çalışmaları, tasarım eğitimi, kültür eleştirisi ve görsel antropoloji gibi görsel sanat savlarını da içerir. Özetlersek, görsel kültür güncel sistemin temel unsurlarında oluşan bağlamları ele alır. Görsel kültür kuramının sanat eğitimi bağlamı ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir:

- Çağdaş sanat konu, kavram ve bağlam ilişkilerinin analizi yoluyla eleştirel düşünmeyi tetikler.
- Görsel kültür çalışmaları medyanın görsel biçimleri, iletişim ve postmodern dünyanın belirgin bilgi kaynaklarını kavranabilir duruma getirebilir.
- Sözel ve yazılı kültüre karşı son elli yıldır gelişen ve on yıldır etkisi gittikçe artan görsel olana yönelmenin sosyal ve kültürel sonuçları değerlendirilebilir.
- Popüler ve düşük kültür biçimlerinin güzel sanatlar, tasarım ve mimari ya da yüksek kültür biçimi olarak medya ve iletişim araçlarındaki yansımaları araştırılır.
- Görsel kültürün bize sunduğu gerçek dünyada medya yoluyla yayılan-deneyimlenen güncel biçimlerdeki çeşitliliği, görsel içeriği ve biçimin anlamlandırması konusunda okumalar sunar (basılı görüntüler-tıpkıbasım, grafik tasarım işleri, TV veya kablolu TV, internet veya web, dijital multimedya, medyadaki reklamlar, sanat ve fotoğraf, moda, mimari, tasarım ve kentsel yaşam öğelerinin okunması).
- Bu medyanın sunduğu düşük ve yüksek kültür biçimlerindeki kodları öğretir.
- Gündelik yaşamda kültürel açıdan anlam kaymasını yaratan dokuları görmeyi sağlar.
- Kültürün boyutları ve unsurlarının oluşturduğu karışık ilişkileri keşfettirir.
- Yaratıcı/Eleştirel düşünme yollarını gösterir.

KAYNAKÇA

- ARTUN, A. (2011). Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi, İletişim yay, 1. Baskı, İstanbul.
- AKAY, A. (2007). Toplumbilim, Görsel Kültür Özel Sayısı, Sayı 22, Eylül 2007
- DUNCUM, P. (2003). The Theories and Practices Of Visual Culture in Art Education. Art Education Policy Review, 2 (105), 19-25.
- EFLAND, A. D. (2005). Problems Confronting Visual Culture. Art Education, 4 (21), 35-40.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

- EKER, M.(2010). Görsel Kültür ve Medya Okuryazarlığı: Sanat Eğitiminin Kamusal Açılımı, Milli Eğitim 2010:251-268, Milli Eğitim Bakanlığı.
- EKİZ, D. (2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- STEPHEN, B& k.TAVİN.(2010). Art Education Beyond Reconceptualization, Curriculum Studies Handbook, The Next Moment, Edited By Erik Malewski, First Published by Routledge, New York.
- MIRZOEFF, N. (1998). What is The Visual Culture? In N. Mirzoeff (Ed.), Visual Culture Reader? (pp. 3-14). London and New York: Routledge.
- MITCHELL, W. J. T. (1995). What is Visual Culture? In I. Lavin (Ed.), Meaning in The Visual Arts: Views From The Outside (Pp. 207-217). Princeton: Institute For Advanced Study.
- MITCHELL, W. J. T. (2002). Showing Seeing: A Critique Of Visual Culture. Journal Of Visual Culture, 1 (165), 165-171.
- PARSA, A. F. (2007). İmgenin Gücü Ve Görsel Kültürün Yükselişi. Fotografya Dergisi, 19, 1-10.
- PİNAR, W.F.(2004). What Is Curriculum Theory? Mahwah, NJ: Erlbaum
- SHERMAN, R. T. (2001). A Case Study Investigation Of Laptop Technology For Art Education/Visual Culture In An Integrated/Interdisciplinary Curriculum. Unpublished Doctoral Dissertation, Ohio State University. Retrieved 26 May, 2007 from <http://proquest.umi.com/dissertations/preview>.
- TAVİN, K. M. (2003). A Critical Pedagogy Of Visual Culture As Art Education: Toward A Performative İnter/Hypertextual Practice. Unpublished Doctoral Dissertation, Pennsylvania State University. Retrieved 30 September, 2005 from <http://proquest.umi.com/dissertations/preview>.
- TAVIN, K. M., & HOUSMAN, J. (2004). Art Education And Visual Culture In The Age Of Globalization. Art Education, 57 (5), 47-52.
- TAVIN, K. M., & Anderson, M. (2003). Teaching (Popular) Visual Culture: Deconstructing Disney In The Elementary Art Classroom. Art Education, 50 (4), 41-46.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

